

KARTLÄGGNING AV KÄLLOR OCH SPRIDNINGSVÄGAR FÖR MARINT SKRÄP

För att minska nedskräpningen av havet så behövs åtgärder både på land och till havs. Skräpet genereras av oss människor på platser där vi vistas. Därför gör att urbana områden ofta drabbas, trots att nedskräpning är förbjudet enligt miljöbalken. Kommunen ansvarar enligt gatuhållningslagen för städning på gator, torg, parker och andra allmänna platser som är redovisade i detaljplan och som kommunen är huvudman för. Mål och åtgärder i den kommunala avfallsplanen ska utgå från nationella miljökvalitets- och etappmål. Kommunal avfallsplanering ska därför formulera lokala mål och åtgärder som bidrar till att uppnå de nationella målen och som är relevanta för kommunen. Målen och åtgärderna bör även utgå från andra relevanta nationella, regionala och lokala mål, strategier och planer. Kommunen har därför en viktig roll i att sätta in åtgärder mot nedskräpning och påverka kommuninvånarnas beteenden. För att åtgärderna ska vara så kostnadseffektiva som möjligt krävs detaljerad kunskap om bakomliggande orsaker till nedskräpningen och vart problemen är som störst.

Håll Sverige Rent rekommenderar en workshop-metodik som utvecklats inom Interreg-projektet BLASTIC (2016-2019). Metodiken syftar till att samla kommunanställda från olika förvaltningar med olika kompetenser för att diskutera nedskräpningsproblematiken ur flera perspektiv. Genom dessa diskussioner skapas en gemensam förståelse för problemet, dess orsaker och hur olika delar i kommunen påverkas. Resultatet blir en lista över de största och/eller mest prioriterade skräpkällorna. Utifrån listan kan kommunen identifiera vilka källor som bör åtgärdas först, med hänsyn till sina förutsättningar och resurser.

Workshopen ger också en gemensam bild av situationen och tydliggör vilka steg som tas framåt. Håll Sverige Rents åtgärdsguide mot marin nedskräpning kan sedan användas som inspiration till vad som behöver göras och hur åtgärderna kan genomföras på bästa sätt. En workshop av detta slag tar ca en arbetsdag att genomföra och kan ge värdefull input till lokala handlingsplaner, exempelvis kommunens lokala avfallsplan. Dessa planer bör omfatta både förebyggande insatser och direkt åtgärda för att minska uppkomsten av marint skräp.

Nio steg för att identifiera skräpkällor i er kommun:

1. Ansvarig: En tjänsteman eller handläggare tar huvudansvaret för arbetet, driver processen och skapar en arbetsgrupp.

2. Gruppens storlek: En lagom storlek på arbetsgruppen är 6-10 personer.

3. Gruppens sammansättning: Arbetsgruppen bör bestå av personer olika kompetenser och erfarenheter, både teoretiskt och praktiskt inom området nedskräpning. Det är en fördel om arbetsgruppen gemensamt har erfarenhet inom alla områden enligt listan nedan. Glöm inte bort att vissa områden kan ligga inom kommunala bolag, till exempel inom vatten och avlopp. Personer med kompetens inom upphandling och kommunikation kan också med fördel delta i arbetsgruppen.

Källorna är indelade i följande områden:

- Turism och fritid
- Generell nedskräpning
- Avlopp och dagvatten
- Insamling och behandling av avfall
- Renhållning av allmän plats
- Industrier och annan liknande verksamhet
- Jordbruk

4. Diskussion och analys: Metodiken går ut på att gruppen svarar på ett antal frågor om potentiella källor till nedskräpning inom kommunen. Frågorna finns i **Checklistan**. Vissa frågor är av mer generell karaktär för att förstå de allmänna förutsättningarna som påverkar kommunens potentiella generering av marint skräp (gulmarkerade). Dessa frågor företrädesvis svaras på i förväg av den som leder arbetet så att workshopen blir mer effektiv. Gruppen kan sedan gå igenom svaren för att se att man är överens om förutsättningarna men behöver inte lägga ner tid på att leta upp svaren.

5. Poängsättning: När gruppen har svarat på alla frågor (B till H), räknas poängen (desamma som numret på siffran) ihop för respektive källområde. Frågorna om kommunens förutsättningar exkluderas. Fler poäng indikerar ett allvarigare problem, det vill säga en större källa till skräp.

6. Prioritering: Utifrån poängen så prioriterar ni de viktigaste källorna och spridningsvägarna i er kommun som ni vill åtgärda. Arbetsgruppen kan sedan diskutera om listan överensstämmer med den gemensamma problembilden eller inte. Det är också möjligt att arbetsgruppen bestämmer sig för att fortsätta diskutera åtgärder för vissa källor trots att de inte återfinns överst på listan. Anledningen kan till exempel vara att en åtgärd kan behandla flera källor på listan eller att det redan pågår arbete med att åtgärda källan även om det inte är på grund av nedskräpning (t.ex. när det gäller bräddning av avloppsnätet).

7. Aspekter att överväga: Här kan ni också ta hänsyn till olika aspekter av problemen som kan påverka hur viktigt ett problem anses vara eller hur troligt det är att en åtgärd går att genomföra. Använd er gärna av följande frågor:

- Är problemet relaterat till några rättsliga (nationella eller lokala) krav inom kommunen?
- Är problemet relaterat till några (nationella eller lokala) strategiska mål inom kommunen?
- Kan detta problem potentiellt orsaka (direkta eller indirekta) finansiella kostnader?
- Är detta problem viktigt för intressenter (allmänheten, näringslivet, media etc.)?
- Hur stor mängd marint skräp kan potentiellt nå havet på grund av detta problem?

8. Målsättning: Om det finns mål för marin nedskräpning bör arbetsgruppen ta hänsyn till dessa i prioriteringen. Om det inte finns mål sedan tidigare kan dessa behöva sättas. Prioriterade problem bör vägas in i målsättningen.

9. Utformning av åtgärder: Utgå ifrån prioriterade källor och fundera på vilka kostnadseffektiva åtgärder som är möjliga att genomföra. Håll Sverige Rents **Åtgärdsguide för marin nedskräpning** kan ge värdefulla tips och bidra med inspiration. Tänk på att det är bra om åtgärderna kan kopplas till konkreta mål som går att följa upp, genom till exempel skräpmätningar.

Resultaten från kartläggningen kan användas för att stötta beslutsprocesser och utveckla handlingsplaner som inkluderar både förebyggande åtgärder och operativa insatser mot nedskräpning. Genom ett strukturerat arbetssätt blir det lättare att rikta insatserna där de gör störst nytta.

Lycka till!

Önskar Håll Sverige Rent